

PROGRAMA

DIJOUS, 17/11/2022

LLOC: [Auditori Parc Bit](#)

9:00-9:45 Recollida de documentació

9:45 – 10:00 Inauguració – AUDITORI

10:00-11:00 1ª Conferència Plenària – AUDITORI

Marta Jordi Taltavull, Institut Menorquí d'Estudis

«Més enllà del principi d'exclusió: pensar la història de la física quàntica des d'una perspectiva de gènere»

11:00 – 11:30 PAUSA – CAFÈ

11:30 – 13:45 Sessions paral·leles matí

AUDITORI -

11:30 – 12:45 **AGNOTOLOGIA: les formes de producció d'ignorància a l'Espanya del segle XX.**
Organitzen Clara Florensa i José Ramón Bertomeu

Suay-Matallana, I. *Agotologia, treball miner i contaminació per plom a Linares (1880-1920).*

Bertomeu Sánchez, J.R. *El Registro oficial central de productos fitosanitarios (1942) i les architectures de la ignorància durant les primeres dècades del franquisme.*

Pérez Criado, S. *Persiguiendo la creación de la ignorancia en la regulación del DDT en España.*

Kamalova, S. *La creación de la ignorancia en los lugares de trabajo a finales del siglo XX: el síndrome Ardystil y los estudios toxicológicos.*

Florensa, C. *Un comptador de cos sencer per medir plutoni in vivo? Els usos científics i públics de l'Estrella del Projecte Indalo.*

Nieto-Galan, A. *Secrets i censures: la qüestió nuclear a l'esfera pública del primer franquisme.*

12:45 – 13:15 Preguntes i comentaris

SALA DE PREMSA -

11:30 – 12:20 **DONES I CIÈNCIA**

Modera: Emma Sallent

Graus, A. *Història mèdica i religiosa de Margalida Amengual, la «Santa» de Costitx (Mallorca).*

Pons, G.X., Vicens, D., del Valle, L., McMinn, M. i March, J. *Les dones pioneres de la Societat d'Història Natural de les Balears.*

Paz, B. i Raquel Chillón, R. *Mujeres en la historia contemporánea de la fisioterapia: invisibilización y legado.*

Rodríguez Moreno, A. *El científic i la científica cromo: crítica i implicacions per l'alumnat.*

Rivera Colomer, M. *Dones i ciència, un assumpte (només) a commemorar? Anàlisi a partir de les entrevistes de Fem Ciència? de la SCHCT.*

12:20 – 12:45 Preguntes i comentaris

12:45 – 13:25 **TECNOLOGIA**

Modera: Jaume Sastre

Alayo Manubens, J.C. i F. X. Barca Salom, F.X. *Sóller i el gas*

Hernández Barbosa, S. *De París al cielo. Diversión y tormento en la experiencia de la noria de la Exposición universal de 1900.*

Soler Ferrán, P. *La compañía telefónica en la Guerra Civil Española.*

Magnanego Gatell, G. *Motiu i anàlisi del workshop Modeling and simulation: linking entertainment and defense de la National Academy of Science a Irvine (California) el 1996.*

13:25 – 13:45 Preguntes i comentaris

13:45 – 15:00 **DINAR** *al pati de l'Auditori*

15:00 – 17:15 Sessions paral·leles capvespre I

AUDITORI -

15:00 – 15:50 **Barcelona, 1975-1992: la construcció d'una "CULTURA CIENTÍFICA" (I)**

Organitza: Jaume Sastre-Juan i Jaume Valentines-Álvarez

Carandell, M. i Reyné, J.M. *El zoo en transició.*

Aragon Manresa, F. *Departaments d'educació i serveis pedagògics dels Museus De Ciències Naturals de Barcelona (1977-1992).*

Zaroso, A. *Com es fa un museu de ciència? Barcelona, 1980: La Caixa, els experts i l'esfera pública.*

Sastre-Juan, J. *Fabricant 'cultura industrial' al Born: l'exposició 'Catalunya, la fàbrica d'Espanya' (1985) com a laboratori cívic.*

15:50 – 16:15 Preguntes i comentaris

16:15 – 16:55 **Barcelona, 1975-1992: la construcció d'una "CULTURA CIENTÍFICA" (II)**

Organitza: Jaume Sastre-Juan i Jaume Valentines-Álvarez

Somerville, N. *El museu de la Vila de Sants i de la classe obrera catalana.*

Valentines-Álvarez, J. *Forges gitanes i fargues catalanes, perifèries urbanes i perifèries historiogràfiques: una reflexió sobre la transició.*

Roig Vilaseca, O. *Joc de ciència: el primer exemple de comunicació científica a TV3.*

De la Vega Pérez, D. *Comunicación y ciencia en Cataluña a finales del siglo XX: la Asociación Catalana de Comunicación Científica.*

16:55 – 17:15 Preguntes i comentaris

SALA DE PREMSA -

15:00 – 16:00 **Aproximacions plurals a les CIÈNCIES DE LA SALUT**

Modera: Àlvar Martínez Vidal

Martorell Rebassa, J.M. *Sorà i la seva visió de l'obstetrícia des d'una perspectiva actual.*

Buosi Moncunill, S. *La primera tesi doctoral en català sobre textos alquímics pseudolul·lians.*

Calderó Solé, M.À. i Torres Penella, C. *Les tribulacions professionals dels sagnadors del segle XIX. El cas de Ramón Estradé.*

Cuello Subirana, J. *El doctor Simon Vidal Sintas (1899-1950), l'escola d'infermeres de Maó i la Clínica Menorca.*

Gelabert A. i Grande, L. *El pavelló d'investigació de l'hospital d'infecciosos "Nuestra Señora del Mar" de Barcelona. Una mostra de la col·laboració amb científics relacionats amb el nazisme.*

Comelles, J.M. i Barceló-Prats, J. *Els orígens de la formació especialitzada en oncologia mèdica a Catalunya (1969-1978).*

16:00 – 16:30 Preguntes i comentaris

17:15 – 17:45 **PAUSA – CAFÈ**

17:45 – 19:15 Sessions paral·leles capvespre II

AUDITORI -

17:45 – 18:45 **TRANSICIÓ EN LES AULES: tecnologia, norma i memòria en l'ensenyament de les ciències (1933-1992).**

Organitza: Josep Simon

Sendra Mocholí, C. i Corell Doménech, M. *La bibliografia sobre l'ensenyament de les ciències en els diccionaris de pedagogia de 1936 i 1964 d'editorial Labor. Un estudi comparat.*

Simon, J. *El llibre de text "franquista", la renovació pedagògica internacional i l'ensenyament de la física en espanya (1939-1975).*

Ceba Herrero, A. *"La física tiene la respuesta": tradició i innovació en la vida d'un llibre de text universitari (1959-1980).*

Llovera Segovia, P. i Simon, J. *Les 3 crisis d'Enosa: identitat, educació i política d'una empresa tecnològica nacional (1949-1975).*

Vidal Nogueira, A. *La evolución del laboratorio pedagógico universitario en la transición: instrumentos, leyes y evaluaciones.*

Corell Doménech, M. i Sendra Mocholí, C. *Aprender i ensenyar ciències en el franquisme. L'experiència narrada pel professorat de ciències del Seminario de pedagogía del Colegio de Licenciados de València.*

18:45 – 19:15 Preguntes i comentaris

SALA DE PREMSA -

17:45 – 18:45 **Noves qüestions al voltant de L'ALGEBRITZACIÓ DES DEL SEGLE XVI AL XVIII.**

Organitza: Maria Rosa Massa-Esteve i Mónica Blanco

Romero Vallhonestà, F. *Els nombres irracionals en algunes àlgebres renaixentistes.*

Herrero Piñeyro, P.J., Linero Bas, A., Massa Esteve, M.R. y Mellado Romero, A. *Matemática pura y mixta en el Curso Matemático de Hérigone.*

Berenguer Clarià, J. *Tomàs Cerdà: difusor de l'algebrització de les matemàtiques a l'Espanya del segle XVIII.*

Navarro Loidi, J. *El valor de π según Vicente Berriz.*

Martínez Verdú, D. *Benito Bails (1731-1797) y el infinito como concepto matemático.*

Blanco, M. *L'estudi de l'Analyse Démontrée de Charles Reyneau en el context militar de la segona meitat del s. XVIII.*

18:45 – 19:15 Preguntes i comentaris

19:15 – 20:00 **AUDITORI - Assemblea General de la SCHCT**

DIVENDRES, 18/11/2022

LLOC: [UIB Sa Riera](#)

09:00 – 10:45 Sessions paral·leles matí I

SALÓ D'ACTES -

09:00 – 09:40 **L'edició de l'obra científica de PASQUAL CALBÓ (1752-1817): reptes i noves visions. (I)**

Organitza: Marta Jordi Taltavull i Antoni Roca Rosell

Roca Rosell, A., Salord, J., Jordi, M i Torres, J.L. *Projecte d'edició de l'obra de Pasqual Calbó (1752-1817).*

Salord, J. *La il·lustració a Menorca.*

Vallmitjana Rico, S., Jordi Taltavull, M. i Roca Rosell, A. *Reflexions sobre l'obra de Pasqual Calbó: va emprar instruments demostratius com els descrits en els seus tractats de física experimental i matemàtica?*

Guerola Olivares, J. *Els rollotges de Sol de Pasqual Calbó i Caldés.*

09:40 – 10:00 Preguntes i comentaris

10:00 – 10:30 **L'edició de l'obra científica de PASQUAL CALBÓ (1752-1817): reptes i noves visions. (II)**

Organitza: Marta Jordi Taltavull i Antoni Roca Rosell

Galcerán Vila, M. *Perspectiva.*

Torres Faner, J.L. *L'arquitectura civil i militar de l'obra científica de Pasqual Calbó.*

Romero Vallhonestà, F. *Tractat de construcció naval.*

10:30 – 10:45 Preguntes i comentaris

AULA A17 -

09:00 – 09:50 **BIOGRAFIES HUMANITÀRIES en la història: compromís i identitat.**

Organitza: Àlvar Martínez-Vidal i Jon Arrizabalaga

Arrizabalaga, J. *Las tareas del 'sexo piadoso y amante' frente a las guerras civiles del sexenio democrático: acción y narrativas humanitarias de Concepción Arenal (1820-1893).*

Garcia Ferrandis, X. i Martínez-Vidal, A. *Ethos humanitari en temps de guerra: el cas de la irlandesa Mary Elmes (Cork, 1908 – Perpinyà, 2002).*

Palfreeman, L. *Frida Stewart en España: administrando ayuda humanitaria durante la guerra civil española (1936-1939).*

De Leiva, A. *Lucy Bryce, fundadora del primer servicio de transfusiones en Australia.*

Martínez-Vidal, A. *Dues guerres i dos exilis: la trajectòria personal i professional de la cirurgiana María Gómez Álvarez (Gijón, 1914 – Maracaibo, 1975).*

09:50 – 10:15 Preguntes i comentaris

10:45 – 11:15 **PAUSA – CAFÈ**

11:15 – 12:15 2ª Conferència Plenària - SALÓ D'ACTES

Joana Pujadas-Mora, Universitat Oberta de Catalunya

«Objectivant l'estat de salut del passat: Demografia i epidemiologia en el discurs mèdic de l'higienisme balear, segles XIX – XX»

12:15 – 13:45 Sessions paral·leles matí II

SALÓ D'ACTES -

12:15 – 13:30 **Taula Rodona - Perspectives sobre la història dels hospitals catalans en la llarga durada: darreres aportacions a casa nostra.**

Moderador: Antoni Conejo da Pena

Participants: Carmel Ferragud, Pol Bridgewater Mateu, Josep Barceló-Prats, Josep M. Comelles, Alfons Zarzoso i Jerònia Pons-Pons.

13:30 – 13:45 Presentació de llibre

“*Pandèmia: Quan el passat és el pròleg del futur*” de Josep Bernabeu.

AULA A17 -

12:15 – 13:15 **ESPAIS, MUSEUS I CULTURA MATERIAL: Projectes i línies obertes de recerca al voltant del Gabinet de curiositats dels Salvador.**

Organitza: José Pardo-Tomás

Sallent Del Colombo, E. *Què hi ha de nou sobre el viatge Salvador-Jussieu per Espanya i Portugal (1716-17)?*

Morcelli Oliveros, J. *Las colecciones de Americana de los Salvador: Barcelona, Lisboa y Brasil.*

Ulled Bertran, X. *Apropar-se als públics dels museus del passat: el llibre de visites del Museu Salvador (1831-1854).*

Trias-Verbeeck, A. *El mar en un gabinet: els coralls dels Salvador.*

Jordán García, L., Seguí Puntas, M.G., Gracia Alfonso, J.M. i Arau Armengou, T. *Projecte de recuperació dels espais de farmàcia de l'hospital de l'Illa del Rei.*

José Pardo-Tomás, J. *Les recerques sobre el Gabinet Salvador i el projecte europeu SCIENTIFIC COLLECTIONS ON THE MOVE.*

13:15 – 13:45 Preguntes i comentaris

13:45 – 15:00 **DINAR**

15:00 – 16:15 Sessions paral·leles capvespre I

SALÓ D'ACTES -

15:00 – 15:50 **MÉS ENLLÀ DE LES PANDÈMIES**

Organitza: Josep Lluís Barona i Ximo Guillem; Modera: Josep Bernabeu-Mestre

Guillem-Llobat, X. *Rates a l'Oficina Internacional d'Higiene Pública.*

Bernabeu-Mestre J., Galiana-Sánchez, M.E., Tormo-Santamaria, M. i Trescastro-López, E.M. *Les crisis i la revalorització de la salut. La proposta de reforma de la sanitat espanyola de Manuel Martín Salazar (1854-1936) arrel de la Primera Guerra Mundial i la grip de 1918.*

Morera Sobà, V.J., Garcia Ferrandis, X. i Martínez-Vidal, A. *El tifus exantemàtic a la Barcelona de postguerra (1942): la gestió d'una epidèmia als primers anys de la dictadura de Franco.*

Boronat, J., Huertas, I. i Paz, B. *Las epidemias de poliomieltis en el s.XX y su impacto en la profesionalización de la fisioterapia.*

Barona Vilar, J.L. *Alerta sanitària i conflicto social en la 1ª meitat del segle XX.*

15:50 – 16:15 Preguntes i comentaris

AULA A17 -

15:00 – 15:50 **MIRADES ZOOLOÒGIQUES. Visualització d'animals exòtics en contextos urbans.**
Organitza: Oliver Hochadel

García-Espantaleón Artal, M., Benítez Prian, N. y Sánchez de Lollano Prieto, J. *Animales exóticos en una botica castellana del siglo XVIII: el Hospital de San Juan Bautista de Astorga (León).*

Hochadel, O. *Mostrar les besties al poble. Auques d'animals al segle XIX.*

Valls, L. *De pèl i ploma: l'exhibició urbana d'animals exòtics a través de les seves pells.*

González Bueno, A. *La casa de fieras de Madrid a través de la cámara de Martín Santos Yubero (1903-1992).*

Carandell, M. i Reyné, J.M. *Exhibint un animal únic. La visualització Floquet de Neu del dins i fora del zoo.*

15:50 – 16:15 Preguntes i comentaris

16:15 – 17:45 **Visita guiada a l'IES Ramon Llull**
a càrrec de Biel Alomar amb la col·laboració de Pere Sancho de la Jordana,
Rosario Moranta i Maria Padilla, professors/res del centre.

17:45 – 18:15 **PAUSA - CAFÈ**

18:15 – 20:15 Sessions paral·leles capvespre II

SALÓ D'ACTES -

18:15 – 19:15 **CIÈNCIES NATURALS I MEDI AMBIENT**

Modera: Agustí Camós Cabeceran

Batlló Ortiz, J. *La meteorologia al «Llibre de Meravelles» de Ramon Llull.*

Agustí Camós Cabeceran, A. *Francisco Maria Tubino, un oblidat difusor del darwinisme en els anys setenta del segle XIX.*

Català-Gorgues, J. I. *A l'ecotò acadèmic: el mestratge semiocult del botànic Carlos Pau.*

Vicens, D., Pons, G., del Valle, L. i McMinn, M. *Catàleg de les col·leccions històriques de la Societat d'Història Natural de les Balears.*

Taberner, C. *Capibaras, lobos, alimoches y lirones: los animales como coproductores de narrativas de modernización científico-tecnológica (El Hombre y la Tierra, 1974-1981).*

Julca, J. y De Lara, A. *La comunicación científica en el activismo ambiental entre jóvenes en las redes sociales.*

19:15 – 19:45 Preguntes i comentaris

19:45 – 20:15 **Sessió de VÍDEOS**

Modera: José Pardo Tomás

Seguí Puntas, M.G., Gracia Alfonso, M.J. i Jordán García, L. *Farmàcia i jardí botànic de l'hospital de l'Illa del Rei.*

Comellesa J.M. *Stultifera navis, les bases teòriques de la terapèutica moral a Catalunya (1835-1860).*

AULA A17 -

18:15 – 18:55 **XXª Jornada d'Història de la Ciència i Ensenyament 'Antoni Quintana i Marí' I**
Organitza: M. Rossa Massa i Carmel Ferragud

Guevara Casanova, I., Romero Vallhonestà, F. i Puig-Pla, C. *Pedro Núñez, àlgebra també per a resoldre problemes geomètrics.*

Virgili, D. i Massa, M.R. *Activitats històriques a l'àlgebra del segle XVII.*

Puig Pla, C. *Bicentenari de la primera restauració de la Universitat de Barcelona. Una ruta urbana.*

Alomar, G. i Moll, I. *L'ensenyament de les ciències a l'Institut Balear (1836-1902).*

18:55 – 19:15 Preguntes i comentaris

19:15 – 19:55 **XXª Jornada d'Història de la Ciència i Ensenyament 'Antoni Quintana i Marí' II**
Organitza: M. Rossa Massa i Carmel Ferragud

Pascual, L. Simón, J. i Ferragud, C. *Rutes VALciÈNCIA: una proposta didàctica i divulgativa.*

Pol i Llopart, J.L. *Patrimoni i cultura matemàtica a les Illes Balears.*

Menta Oliva, E. *Breu història dels museus de matemàtiques i aproximació a la seva naturalesa.*

Vallmitjana Rico, S., Hernández Ferràs, J.M. i Pérez Canals, E. *Posada en valor de la col·lecció d'instruments científics de la facultat de física de la universitat de barcelona: exposició temporal d'electromagnetisme.*

19:55 – 20:15 Preguntes i comentaris

21:00 **SOPAR al [Celler Sa Premsa](#) – confirmar assistència**

DISSABTE, 19/11/2022

LLOC: [Catedral de Palma](#) i [Col·legi Oficial de Metges de les Illes Balears](#)

10:00 – 11:30 Visita matemàtica a la Catedral de Palma

a càrrec de Josep Lluís Pol (CentMat i SBM-XEIX) i Daniel Ruiz (UIB i SBM-XEIX)

Nota: Comença 10:00 en punt. Arribar amb temps. Lloc: Porta Principal, davant Palau Reial de l'Almudaina)

11:30 – 12:00 Arribada, pausa i cafè al Col·legi Oficial de Metges IB

12:00 – 13:00 3ª Conferència Plenària

Miquel Marín Gelabert, UNIZAR i GIHS-IUNICS

«Història de la historiografia i història de la ciència: un intercanvi desigual»

13:00 – 14:00 **Taula rodona - Altres formes de fer i comunicar història de la ciència**

Moderada: Alfons Zarzoso Orellana

Participants: Júlia Massó , Josep Simon, Laura Valls, José Ramón Bertomeu, Mar Rivera, Lluís Pascual.

14:00 – 14:30 Lliurament premi Antoni Quintana Marí

Clausura i comiat president

16:00 – 18:00 **Visita al Centre Oceanogràfic de Balears, Moll de Ponent, Palma** – optativa.

a càrrec de Ana Morillas (Centre Oceanogràfic de Balears –IEO).

Acompanyant: Aina Trias (IMF-CSIC).

EXPOSICIONS

LA LLANA: PATRIMONI, SOSTENIBILITAT I SALUT: DE RESIDU A RECURS

Comissària de l'exposició: Berta Paz Lourido (UIB i GIHS-IUNICS). *Lloc: Parc Bit.*

LA DARRERA PESTA D'EUROPA. LA PESTA DE 1820 AL LLEVANT DE MALLORCA

Comissari: Pere Salas Vives. *Lloc: Edifici Sa Riera (UIB).* Fins 21 de novembre.

LES EPIDÈMIES DEL SEGLE XIX A L'ARXIU GENERAL DEL CONSELL DE MALLORCA

Comissària: Joana Pujadas-Mora (UOC i GIHS-IUNICS). *[Lloc: Centre Cultural de la Misericòrdia \(Palma\)](#).* Visita guiada, dijous 17 de novembre, 19:00